

Analýza závěrů Uhelné komise

Shrnutí

Uhelná komise vydala 4. prosince 2020 nepodložené a fakticky nejasné doporučení k odklonu české energetiky od uhlí. Doložila možnost konce uhlí v roce 2033, ale zvolila většinově rok 2038, který je ekonomicky nerealistický a nezajistí adekvátní podíl ČR na plnění cílů Pařížské klimatické dohody. Navíc po schválení nového evropského cíle pro snížení emisí skleníkových plynů - ke kterému došlo týden po schválení usnesení komise - přestaly platit základní předpoklady, s nimiž pracovalo modelování scénářů útlumu uhlí.

Usnesení Uhelné komise také porušuje technologickou neutralitu, neboť výslovně doporučuje, aby součástí energetického mixu byly nové jaderné reaktory, jejichž včasným dokončením dokonce dodržení termínu konce uhlí podmiňuje. Taková podmínka plán dělá fakticky nezávazným.

Uhelná komise ani v jediném bodě nesplnila zadání dle svého Statutu schváleného vládou ČR. Potřeby hnědé uhlí vyhodnotila pouze pro elektroenergetiku, chybí vyhodnocení teplárenství. Zároveň chybí posouzení jednotlivých velkých spalovacích zdrojů. Nestanovila harmonogram útlumu (pouze datum konce útlumu), nebyly určeny nástroje a opatření pro dosažení odklonu, není k dispozici kvantifikace nákladů a dopadů odklonu ani popsány strukturální změny regionů, nedefinovala rizika odklonu od uhlí a nenavrhl nástroje a opatření k minimalizaci těchto rizik.

Doporučení vládě ČR - která bude výstup z Uhelné komise projednávat - je zejména nepřijmout scénář útlumu uhlí do roku 2038 a nechat zpracovat "emergency scénář", který by měl počítat s koncem uhlí v roce 2030 nebo dříve.

1. Analýza usnesení Uhelné komise

Usnesení ze 7. zasedání Uhelné komise (4.12.2020)¹

Uhelná komise:

- 1) Doporučuje vládě ČR rok 2038, jako realistický rok útlumu využití uhlí pro účely výroby elektřiny a tepla v ČR.

- **Rok 2033 nebyl věrohodně zpochybněn.** Doporučení výběru roku 2038 a zamítnutí roku 2033 není podložené. Podklad od společnosti ČEPS (provozovatel elektroenergetické přenosové soustavy)² předkládá také výsledky úspěšného modelování pro odklon od uhlí pro rok 2033. Výhodnost roku 2038 oproti roku 2033 byla ze strany ČEPS odůvodněna až na samotném jednání komise v pátek 4. prosince (v podkladu není srovnání vůbec zachyceno a nebyla nijak diskutováno na pracovních skupinách). Hlavním argumentem na samotném jednání bylo to, že je nepraktické nahrazovat poslední uhelné zdroje v roce 2033, když v roce 2036 bude spuštěn nový jaderný reaktor v Dukovanech. Podle ČEPS by některé plynové zdroje sloužily jen od roku 2033 do roku 2036. Zde je však třeba upozornit, že termín spuštění nového jaderného bloku v roce 2036 není reálný a navíc se dá předpokládat, že po případném spuštění nového bloku kolem roku 2040 dojde k odstavení stávajících reaktorů v Dukovanech a nové obnovitelné a plynové zdroje tedy využití najdou v každém případě. Podle nezávislých modelování je uhlí možné opustit již do roku 2030³.
- **Rok 2038 není ekonomicky realistický, rok 2030 ano.** Firma ČEPS počítala s cenou povolenky na vypouštění emisí na úrovni 30 EUR/tCO₂ v roce 2030. Přitom jen týden po jednání komise (11.12.2020) byla dosažena cena 31,30 EUR. Renomovaná konzultační společnost Bloomberg New Energy Finance (BNEF) spočetla, že v případě zvýšení evropského cíle pro emise ze 40 na 55 % (snížení do roku 2030 oproti roku 1990) cena povolenky bude v roce 2024 již 45 EUR a v roce 2030 již 80 EUR⁴. Toto zvýšení cíle přitom bylo schváleno na Evropské radě 10.-11. prosince 2020 členskými státy EU. V této situaci je dle BNEF

1

http://zelenykruh.cz/wp-content/uploads/2020/12/N%C3%A1vrh-usnesen%C3%AD-ze-7.-zased%C3%A1n%C3%AD-UK_2020_12_03.pdf

2

http://zelenykruh.cz/wp-content/uploads/2020/12/Podklad-na-jedn%C3%A1n%C3%AD-UK-s-ohledem-modelov%C3%A1n%C3%AD-2020-po-p%C5%99ipom%C3%ADnk%C3%A1ch_2020_11_19.pdf

³ <https://faktaoklimatu.cz/studie/2020-scenar-ember>

4

<https://assets.bbhub.io/professional/sites/24/BloombergNEF-Decarbonization-of-Eastern-Europe%E2%80%99s-Energy-Mix-Key-to-Higher-EU-Climate-Goals-Nov-2020.pdf>

ekonomicky optimální odstavit uhelné zdroje v ČR do roku 2030 a většinu již do roku 2025.

- **Banky přestávají půjčovat na uhlí.** “Od loňska se neuvěřitelným způsobem zvedla vlna společensky zodpovědného investování, kdy hlavně firmy se špatným přístupem k životnímu prostředí jsou stále více odřezávány od kapitálových trhů,” napsal Petr Bártek z České spořitelny⁵. Letos v květnu se s uhlí rozloučila například belgická banka KBC a pravidla platí i pro její českou dceřinou společnost ČSOB⁶. Pojišťovna Allianz, součást největšího světového pojišťovacího koncernu Allianz Group, vyloučí od konce roku 2022 z poskytování pojištění firmy, které vyrábí více než 2 % své produkce elektřiny z uhlí⁷. Evropská investiční banka končí s financováním všech fosilních paliv od konce roku 2021⁸. Stávající uhelné zdroje by však podporu bank potřebovaly, neboť nebudou schopné plnit zpřísnující se ekologické požadavky výroby bez dalších investic. Nemodernizované uhelné elektrárny (jako Počerady či Chvaletice) by navíc pro tak dlouhý provoz vyžadovaly desítky miliard investic, aby mohly fungovat nad rámec svojí aktuální životnosti.
- **Rok 2038 je příliš vzdálený vzhledem k cílům ochrany klimatu.** Konec spalování uhlí v roce 2033 se blíží propočtům, které ukazují že by vyspělé země měly s uhlím končit v roce 2031, abychom nepřesáhli náš uhlíkový rozpočet, tedy nevypustili celkově více emisí, než kolik si ještě můžeme dovolit, abychom udrželi růst teploty na relativně bezpečné úrovni a splnili cíle Pařížské klimatické dohody⁹.
- **Rok 2038 je rizikový pro uhelné regiony.** Pro kraje, kde se těží a převážně spaluje uhlí, je jistější volit rychlejší scénář transformace regionů a neriskovat, že uhlí skončí dříve, než bude plánováno a než bude samotná transformace realizována. Důležité je také to, že evropské finance na transformaci jsou dostupné nyní - ať už jde o Fond pro spravedlivou transformaci (do roku 2027), strukturální fondy EU (2021-2027) a Modernizační fond (do roku 2030).
- **Rok 2038 ohrožuje pracovní místa.** Pro zaměstnance a zaměstnankyně v uhelném průmyslu je lepší a ohleduplnější počítat se zánikem pracovních míst dříve a směřovat opatření pro vznik nových pracovních míst, zajištění rekvalifikací či důstojného přechodu do důchodu k roku 2033. Bylo by nezodpovědné počítat s pracovními místy v době, kdy zmizí vlivem trhu.

5

https://archiv.ihned.cz/c1-66855590-je-potreba-datum-pro-konec-spalovani-uhli?fbclid=IwAR1COAUpUYnyGhQ_Gzyp2OIQ7hsuvtuFQyqngEbJAUH6kCPROauM6T1Olo

6

<https://www.greenpeace.org/czech/clanek/11271/zmeny-pravidel-na-bankovnim-trhu-postihnou-i-cez-a-sev-en/>

7

<https://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/jiri-n-erabek-pojistovny-prestavaji-pojistovat-uhelne-firmy-allianz-muze-brzy-vyloucit-i-cez>

⁸ <https://www.ft.com/content/cc78d838-0720-11ea-a984-fbbacad9e7dd>

⁹ <https://climateanalytics.org/briefings/coal-phase-out/>

- **Ustanovení může evokovat nesplnitelný příslib.** Samotná formulace ustanovení neříká, jestli je rok 2038 horní časová hranice pro spalování uhlí a nijak neošetřuje možnost, že bude vykládána jako příslib státu, že vytvoří podmínky pro spalování uhlí do tohoto roku. Před touto interpretací varoval na zasedání Uhelné komise náměstek ministerstryně financí Ondřej Landa. Přitom stát něco takového samozřejmě zajistit nemůže. V EU nebude možná veřejná podpora provozování uhelných zdrojů. Vyloučena je i podpora udržování záložních zdrojů pro případ potřeby v soustavě - tedy tzv. kapacitní mechanismus - pro uhelné zdroje.

2) Zároveň však zdůrazňuje podmínky toho útlumu, kterými jsou zejména: včasná náhrada utlumovaných uhelných zdrojů jinými výrobními zdroji, zajištěna energetická bezpečnost ČR. Jako explicitní podmínku je nutné v tomto ohledu zmínit dostavbu nových jaderných zdrojů, která musí být realizována v připravovaném rozsahu a v rámci stávajícího harmonogramu. Další podmínkou je úspěšná transformace teplárenství umožňující kontrolovaný odchod od využití uhlí při výrobě tepla.

- **První podmínka útlumu uhlí je útlum vývozu elektřiny.** Ustanovení ignoruje fakt, že ČR v roce 2019 vyvezla přebytky elektřiny ve výši 13 TWh (což je výroba tří velkých uhelných elektráren). Nejplýtvavější elektrárny tedy lze odstavovat bez ohledu na budování nových výrobních zdrojů, další pak souběžně s rozvojem nových zdrojů.
- **Energetická bezpečnost.** Zvyšuje se cena emisní povolenky (různé projekce očekávají různě velký růst v následujících letech) a zpřísňují se limity pro znečišťující látky, ani jedno příliš České republika neovlivní. Z hlediska předběžné opatrnosti je bezpečnější volit jistější scénář a počítat s tím, že uhlí bude konkurenceschopné a na trhu přítomné jen do roku 2033 a ne až 2038. Kalkulovat s výkonem a výrobou z uhelných zdrojů, které nejspíš nebudou k dispozici (a nemít za ně náhradu) by způsobilo problémy se zajištěním energetických potřeb státu.
- **Jaderná podmínka boří celé doporučení.** Schválit výstavbu jaderného reaktoru dle plánovaného harmonogramu jako podmínku nějakého plánu ve skutečnosti znamená, že plán je nezávazný. Jaderný reaktor buď bude mít velké zpoždění, nebo nebude vůbec. Přitom zpoždění jaderných plánů samozřejmě nijak nepomůže udržet uhlí na trhu.
- **Doporučení Uhelné komise mělo být technologicky neutrální.** V průběhu jednání Uhelné komise bylo opakovaně zdůrazňováno, že Uhelná komise nemá určovat energetický mix ČR. Např. v zápisu z 5. zasedání Uhelné komise dne

5. června 2020 v Prunéřově (str. 3)¹⁰: “Havlíček (MPO) připomněl, že cílem UK je připravit křivku útlumu uhlí, která je realisticky proveditelná (není cílem připravit mix zdrojů – toto je spíše otázka energetické politiky). Hlavními východisky jsou dosažení bezemisní energetiky a zajištění soběstačnosti.” a opět str. 6¹¹: “Havlíček (MPO) zdůraznil, že stále je nutné opakovat, co je cílem. Cílem je křivka útlumu, ne nastavení energetického mixu.” Výsledkem je přitom jasné doporučení, že v energetickém mixu mají být nové jaderné reaktory.

3) Se shoduje na tom doporučit vládě ČR provádění periodického přezkumu rozhodnutí útlumu uhlí v závislosti na externích faktorech; tento přezkum by měl být prováděn minimálně každých pět let od schválení útlumu vládou ČR.

- *Jde o rozumné ustanovení.*

4) Doporučuje vládě ČR, aby Uhelná komise pokračovala v práci, zejména s ohledem na rozpracování podrobnějšího harmonogramu útlumu, regulatorně legislativních nástrojů a detailní zhodnocení ekonomických a sociálních dopadů útlumu těžby.

- **Dopady rozhodnutí se budou hodnotit ex post.** Připravit podrobnější harmonogram útlumu (který ukáže dopady na provozovatele elektráren a dolů) či detailní zhodnocení ekonomických a sociálních dopadů je nutné a rozumné. Ale mělo to být součástí podkladů pro rozhodnutí. Bez těchto podkladů většina Uhelné komise podpořila řešení o jehož rizicích a dopadech nemá potřebné informace.
- **Chybí schválené kritérium emisní intenzity jako kritérium pro postupné odstavování uhelných zdrojů.** Toto kritérium bylo podrobně připraveno Pracovní skupinou č. 2 v podkladu pro Uhelnou komisi¹² schváleno na 5. zasedání Uhelné

¹⁰

https://www.mpo.cz/assets/cz/rozcestnik/ministerstvo/kalendar-akci-vse/2020/6/Zapis-z-5--zasedani-UK-_5-6-2020_.pdf

¹¹

https://www.mpo.cz/assets/cz/rozcestnik/ministerstvo/kalendar-akci-vse/2020/6/Zapis-z-5--zasedani-UK-_5-6-2020_.pdf

¹²

http://zelenykruh.cz/wp-content/uploads/2020/12/Podklad-PS2-Pln%C4%9Bn%C3%AD-%C3%BAkol%C5%AF-PS2-a-dal%C5%A1%C3%AD-kroky_2020_06_05.pdf

komise 5. června 2020 v Prunéřově. Zápis¹³ uvádí: “Brabec (MŽP) vyzval členy UK k hlasování, zda souhlasí s návrhem kategorizace zdrojů do čtyř kategorií a kategorizací na základě kritéria emisní intenzity (s respektováním podmínek aplikace emisní intenzity, které byly uvedeny v prezentaci PS č. 2). Proběhlo hlasování. Pro bylo 16 členů UK; zdržel se jeden člen/členka UK. Návrh by tedy schválen.”

5) Doporučuje vládě ČR, aby zůstalo zachování územního určení Fondu spravedlivé transformace pro uhelné kraje (Moravskoslezský, Karlovarský a Ústecký), kde je alokováno přibližně 42 mld. Kč, zároveň aby došlo ke zvýhodnění pro uhelné kraje v rámci Modernizačního fondu, kde je celková alokace více jak 120 mld. Kč a zároveň aby investice do veřejné infrastruktury z IROP, RRF a podpory podnikání OPTAK činily na území uhelných krajů minimálně 40 mld. Kč.

- **Není jasné, zda objem podpory odpovídá potřebám krajů.** Vzhledem k neexistenci podkladu k sociálním a ekonomickým podkladům, není možné zhodnotit adekvátnost výše podpory krajům. Ustanovení zahrnuje spíše podporu dílčích zájmů uhelných regionů v rámci rozdělování evropských fondů.
- **Chybí zhodnocení příležitostí pro uhelné regiony a nevznikl tak ani návrh jejich rozvoje.** Rozhodnutí Uhelné komise o datu konce uhlí i výši podpory vzniklo bez hlubší rozvahy nad budoucností regionů dosud závislých na uhelném průmyslu. Není jasné, na co podpora bude potřeba a příslib sám o sobě neznamená, že peníze krajům pomohou. Je třeba připomenout, že například peníze z Fondu spravedlivé transformace si chtějí rozebrat zejména velké firmy a to na základě dosud nejasných kritérií. V rámci Modernizačního fondu se neplánuje podpora opatření pro vznik nových pracovních míst, zajištění rekvalifikací atp. Zvýhodnění pro uhelné regiony je zejména pro investice firem podnikajících v energetice bez dalšího zacílení k potřebné transformaci regionů. Uhelná komise promarnila příležitost identifikovat potřeby a doporučit nejen objem peněz, ale i jejich využití.

6) Pověřuje předsedy Uhelné komise, aby o výše uvedeném usnesení informovali vládu ČR a předložili daná doporučení k projednání na úrovni vlády ČR.

¹³

https://www.mpo.cz/assets/cz/rozcestnik/ministerstvo/kalendar-akci-vse/2020/6/Zapis-z-5--zasedani-UK-_5-6-2020_.pdf

2. Splnění úkolů zadaných vládou

Vládou ČR schválený Statut Uhelné komise¹⁴ v článku 2 (působnost komise) dává tyto úkoly:

1. Zhodnocení budoucích potřeb hnědého uhlí se zaměřením na posouzení jednotlivých velkých spalovacích zdrojů ve formě ucelené analýzy.

- *Tento úkol Uhelná komise nesplnila. Potřeby hnědého uhlí vyhodnotila pouze pro elektroenergetiku, chybí vyhodnocení teplárenství. Zároveň chybí posouzení jednotlivých velkých spalovacích zdrojů.*

2. Analýza možností budoucího odklonu od využití uhlí ve spalovacích zdrojích zahrnující:

- **stanovení harmonogramu tohoto odklonu;**
- **určení nástrojů a opatření k dosažení tohoto odklonu;**
- **kvantifikaci nákladů a dopadů odklonu a strukturální změny regionů**
zejména: vyvolané náklady politiky zaměstnanosti; vyvolané náklady v návazné energetické infrastruktuře; dopady na zranitelné zákazníky (spotřebitele elektřiny a tepla); náklady spojené s kompenzačními opatřeními pro dotčené regiony (v úzkém provázání s programem RE:START).
- **definici rizik odklonu;**
- **nástroje a opatření k minimalizaci těchto rizik.**

- *Uhelná komise nesplnila zadání analýzy možností budoucího odklonu od využití uhlí ve spalovacích zdrojích v žádném z pěti stanovených bodů:*
 - *Nestanovila harmonogram útlumu, pouze datum konce útlumu.*
 - *Nebyly určeny nástroje a opatření pro dosažení odklonu*
 - *Není k dispozici kvantifikace nákladů a dopadů odklonu a nejsou posány strukturální změny regionů.*
 - *Nedefinovala rizika odklonu od uhlí.*
 - *Nenavrhla nástroje a opatření k minimalizaci těchto rizik.*

¹⁴ [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_20190730-uhelna-komise/\\$FILE/Statut_UK.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_20190730-uhelna-komise/$FILE/Statut_UK.pdf)

4. Zveřejnění podkladů Uhelné komise

Uhelná komise nebyla dostatečně transparentní a zveřejňovány byly pouze zápisy z jednání. Proto na tomto místě zveřejňujeme¹⁵ stěžejní podklady, které použila.

- [Usnesení vlády ČR o zřízení Uhelné komise](#) (zveřejněno MPO)
- [Statut Uhelné komise](#) (zveřejněno MŽP a MPO)
- [Složení Uhelné komise a pracovních skupin](#)
- Zápisy z jednání Uhelné komise (zveřejněno MPO):
 - [26. srpna 2019](#)
 - [1. října 2019](#)
 - [25. listopadu 2019](#)
 - [13. ledna 2020](#)
 - [5. června 2020](#)
 - [20. října 2020](#)
 - 4. prosince 2020 (zápis nebyl dosud rozeslán)
- Zápisy z pracovní skupiny č. 1 (pro stanovení harmonogramu útlumu využití uhlí v celkovém kontextu energetického mixu ČR a ochrany klimatu)
 - [Zápis z 1. jednání dne 16. 10. 2019](#)
 - [Zápis z 2. jednání dne 7. 11. 2019](#)
 - [Zápis ze 3. jednání dne 10. 12. 2019](#)
 - [Zápis ze 4. jednání dne 20. 1. 2020](#)
 - [Zápis z 5. jednání dne 19. 2. 2020](#)
 - [Zápis ze 6. jednání dne 28. 2. 2020](#)
 - [Zápis ze 7. jednání dne 9. 3. 2020](#)
 - [Zápis z 8. jednání dne 16. 7. 2020](#)
 - [Zápis z 9. jednání dne 9. 10. 2020](#)
- Zápisy z pracovní skupiny č. 2 (pro stanovení parametrů pro případný útlum zdrojů a problematiku legislativy)
 - [Zápis z 1. jednání dne 18. 10. 2019](#)
 - [Zápis z 2. jednání dne 5. 12. 2019](#)
 - [Zápis ze 3. jednání dne 15. 1. 2020](#)
 - [Zápis ze 4. jednání dne 26. 2. 2020](#)
 - [Zápis z 5. jednání dne 19. 5. 2020](#)
 - [Zápis ze 6. jednání dne 13. 10. 2020](#)
 - [Zápis ze 7. jednání dne 19. 11. 2020](#)

¹⁵ <http://zelenykruh.cz/na-cem-pracujeme/uhelna-komise/materialy-ke-stazeni/>

- Zápisy z pracovní skupiny č. 3 (pro identifikaci sociálních a ekonomických dopadů)
 - [Zápis z 1. jednání dne 28. 11. 2019](#)
 - [Zápis ze 4. jednání dne 29. 6. 2020](#)
 - [Zápis z 5. jednání dne 10. 11. 2020](#)

- [Energetická statistika. Uhlí v České republice \(MPO\)](#)
- [Analýza ukončení využití uhlí v ČR \(MPO\)](#)
- [Principy zahraničních modelů odstavování uhelné kapacity](#)
- [Právní analýza legislativních možností útlumu uhlí](#)
- [Harmonogram činnosti Uhelné komise a očekávané výstupy](#)
- [Právní analýza – legislativní nástroje k zajištění útlumu uhlí](#)
- [Přehled původních scénářů útlumu uhlí \(MPO\)](#)
- [Prezentace ČEPS k výsledkům modelování vybraných scénářů útlumu uhlí \(2035, 2040, 2045, 2050\)](#)
- [Shrnutí dosavadní činnosti pracovních skupin k 5.6.2020](#)
- [Návrh konstrukce kritéria emisní intenzity \(PS2\)](#)
- [Požadavky PS3 k PS1 a PS2 \(5.6.2020\)](#)
- [Prezentace ČEPS k výsledkům modelování koncepčního scénáře útlumu uhlí \(2038\)](#)
- [Souhrn modelování ČEPS pro finální scénáře útlumu uhlí \(2033, 2038, 2050\)](#)
- [Stanovisko Svazu průmyslu a dopravy ČR ke scénářům](#)
- [Připomínky Zeleného kruhu a Greenpeace ČR ke scénářům](#)
- [Schválený návrh usnesení Uhelné komise ze dne 4.12.2020](#)

4. Doporučení pro vládu ČR

- Scénář konce uhlí 2038 (a tím spíše 2043) je mimo ekonomickou realitu a jeho přijetí vládou by bylo krajně nezodpovědné. Uvažovat s cenou emisní povolenky na úrovni 30 EUR/tCO₂ neodpovídá očekávanému vývoji.
- Potlačování instalovaného výkonu a výroby z OZE ve scénářích předložených ČEPS je ekonomicky iracionální a v realitě by vedlo pouze k tomu, že domácí výrobu ze zemního plynu, s níž ČEPS počítá, bude vytlačovat dovoz obnovitelné elektřiny z zahraničí.
- Vláda ČR by měla akceptovat ekonomickou realitu a hledat cesty k zajištění rychlého a sociálně citlivého útlumu uhlí v České republice. Tedy nepřijmout scénář 2038 a nechat zpracovat "emergency scénář", který by měl počítat s koncem uhlí v roce 2030 nebo dříve.

Více informací:

Jiří Koželouh, vedoucí energetického programu Hnutí DUHA a bývalý člen Uhelné komise za asociaci ekologických organizací Zelený kruh, mob: 723 559 495, e-mail: jiri.kozelouh@hnutiduha.cz

Jan Rovenský, vedoucí energetické kampaně Greenpeace a bývalý člen Uhelné komise, mob: 734 620 844, e-mail: jan.rovensky@greenpeace.org